СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 176. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 31. липня 1931. VOL. XXXIX. No. 176. Jersey City, N. J. Friday, July 31, 1931. THREE CENTS.

ЗА ОБЄДНАННЯ ДОПОМОГОВОЇ АКЦІЇ ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ

ПРЕЗИДЕНТ ПОЧИНАЄ РАТУНКОВУ АКЦІЮ НА НАДХОДЯЧУ ЗИМУ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер відбув з Джаном Бартоном Пейном, предсідником Американського Червоного Хреста, довшу конференцію про організацію ратункової акції для безробітних на надходячу зиму.

Президент Гувер заявив Пейнови, що всі федеральні, стейтові й міські організації для допомоги безробітним повинні бути обєднанні.

Секретар праці Док заявив газетярам, що ситуацію облекшить дещо заведення 5-дневного тижня на місце 6-дневного.

Ґрін, голова Американської Федерації Праці, видав публичну осторогу, що чутки про поправу робіт є неоправдані та що слідуючої зими безробіття може бути ще більше ніж попередної. Він каже, що Федерація Праці має звіти, що в липні 175,000 робітників утратило роботу.

СТРАЙК КРАВЦІВ МАЄ СКОРО СКІНЧИТИСЯ.

НЮ ЙОРК. — Страйк кравців мужеської й діточої одежі, що почався в середу рано, має бути незадовго покінчений угодою між підприємцями й юнією.

Підприємці мають заявитися проти „светшапів", і робітники тоді вернуть до роботи.

ДРУКАРСЬКА ЮНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ СПЕЦІЯЛЬНОЇ СЕСІЇ КОНҐРЕСУ ДЛЯ БЕЗРОБІТТЯ.

НАЙЕҐРА ФОЛС (Ню Йорк). — Конвенція друкарської юнії ухвалила домагатися від президента Гувера скликати надзвичайну сесію конґресу спеціяльно для придумання способів облекшення безробіттю.

АРЕШТУЮТЬ СТРАЙКОВІ ПІКЕТИ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Поліція арештувала тут 35 мущин і жінок за буцімто безправне пікетовання шовкових фабрик. Їх задержано, поки не зложили запоруки по 10 долярів від особи, що станутъ на розправу.

Безправність пікетовання полягала буцімто на тому, що вони пікетували перед фабрикою, котрої робітники не страйкують.

ФОРД ВИКИДАЄ З РОБОТИ 75,000 РОБІТНИКІВ.

ДІТРОЙТ (Мішіґен). — Моторова Компанія Форда замикає з днем 1 серпня свої фабрики, щоби приготовити їх для виробу нового моделю автомобіля, званого „Модель 10".

Це зарядження викине на вулицю 75,000 робітників. Перерва в роботі має тревати до осени.

МЕКСИКАНСЬКИЙ ЕПИСКОП ВІДКЛИКАЄТЬСЯ ДО УРЯДУ Й КОНҐРЕСУ.

МЕКСИКО. — Архиепископ Льопольдо Руіс, папський делеґат для Мексика, вислав до президента мексиканської републики, Ортіса Рубіо, та до мексиканського конґресу протест проти переслідування католиків в Мексику. Архиепископ просить о справедливість для католицької церкви, котру, мовляв, мексиканський уряд переслідує.

НОВЕ НЕЩАСТЯ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ФАРМЕРІВ.

СІДАР РЕПИДС (Айова). — Ціла західня й центральна частина цього стейту терпить тепер від страшної посухи. Як до кінця цього тижня не впаде дощ, то вся кукурудза пропаде. Богато керниць і потоків висохло зовсім.

До того в богато околицях появилася нова біда в виді великого числа пільних коників, які роблять таку шкоду як саранча.

ЗА ПАЧКУВАННЯ ІМІҐРАНТІВ.

НЮ ЙОРК. — Тут арештовано Саймона Ротенберга, клерка федерального іміґраційного уряду, та Ліна Пізаіо, котрим уряд закидає заговір пачкування іміґрантів до Америки. Вони рахували за „перміт" на приїзд до Америки 175 до 200 долярів.

РЕЛІҐІЯ Й МОЛОДІЖ.

НЮ ЙОРК. Д-р Кларенс Кук Лител, бувший президент Мішіґенського університету, виголосив у „Тічерс Каледж" при Колумбійськім університеті ряд викладів про виховання молодіжи. В одному з останніх викладів д-р Лител остерігав перед вщіплюванням у молодіж релігійної нетолеранції. На його думку, цього роду виховання відібє учеників від учителів, бо молодіж хоче не так церемоній, як радше здорових основ для самостійного думання про всі справи життя й моральности.

НЕЩАСЛИВИЙ ЛІТАКОВИЙ ВИПАДОК В ГЕМИЛТОНІ.

Нещасливим випадком закінчився 1 липня лет громади літаків з Гемилтону до берегів Тихого океану і назад. Один з літаків піднісся високо понад місто, щоби стягнути людей до воздушного порту. Коли цей літак вже осідав, пільот Стерлінг завважав, що може зударитися з одним з літаків, які підлітали вгору, або осідали на летниску. Він захотів здержати літак в леті вниз, але одно крило літака через те обірвалося. Пільотови вже не вдалося спустити літак як слід; він вдарив в купу каміння, що стояло на полі, і літак розбився. Пять людей, що були на літаку, включно з пільотом, згинули на місці.

КЛОПОТИ КОМУНІСТИЧНИХ АҐІТАТОРІВ З ЯЙЦЯМИ.

Комуністичний мітінґ в Ендрю, Алберта, в неділю вечер, 28 червня, скінчився в непорядку, коли зміж публики посипався обильний засіб яєць в сторону промовців. А. Кифорук, головний промовець, утік до дому Н. Летоського, де яєшна забава продовжалася дальше. Підчас яєшного нападу, як кажуть, кинув хтось фляшкою крізь вікно. Провінціональна поліція провадить слідство.

ЖЕРТВА КУПЕЛІ.

Підчас купелі в саджавці в Мшані, пов. Городок Ягайлонський, потонув 10-літний хлопчик Кміт. Причиною утоплення був корч серця. — Підчас спільної купелі учнів народньої школи в Городку потонув у ставі Людвик Редочинський, 8-літний син залізничого. слюсаря. Труна його видобуто.

ЗГИНУЛИ ВІД ГРОМУ.

В Чубках (пов. Самбір) лютувала 27. червня хуртовина. Поз хати Антона Красневича впав грім і вбив його та його 3-літню дочку. Хата згоріла до тла.

БІДА З ТИМИ ҐРАНАТАМИ!

Семилітний Василь Сварницький з Горячої (Буковина) знайшов на городі стару ґранату й почав нею гратися. Ґраната вибухла й поранила тяжко хлопця в живіт. Його повезли до лічниці, де він бореться зі смертю.

НОВІ КОСТЕЛИ.

З польської преси довідуємося, що на днях відбудеться торжественне посвячення фундаментів нового костела в селі Летня біля Мединич. — В Чортківщині викінчено будову двох костелів: у селі Ридодубах і в Білому Потоці, де вже відбуваються й богослуження.

ЗАСТРІЛИВСЯ, БО МАВ 100,000 ДОЛЯРІВ ДОВГУ.

В краківському готелю застрілився власник дібр Соломон Бренгольц. Оставив листи до родини та свого адвоката. Причиною самовбивства були важні матеріяльні умови, бо Бренгольц мав 100,000 долярів довгу.

ЖИДИ НАКЛИКУЮТЬ ДО БОЙКОТУ ДАНЦІҐА.

У Варшаві союз Жидів, учасників війни за визволення Польщі, видав відозву бойкотувати Данціґ і надморські літниска.

ДІВЧИНА ХОТІЛА ЇХАТИ „ЗАЙЦЕМ" ДО ВІННІПЕҐУ.

„Джін" Гуцуляк перебралася за хлопця і старалася дістатись з Йорктону до Вінніпеґу тягаровим потягом, як то нині богато хлопців робить. Одначе хтось дав знати про це брейкменові, а цей обійшовся з дівчиною зовсім не по кавалерськи. В Бреденбері він передав її в руки поліції, яка в свою чергу післала її назад до Йорктону. Коли справа прийшла перед поліційного суддю Мек Даналда в Йорктоні 30 червня, дівчина призналася, що переступила закон. Суддя присудив, щоби вона заплатила за їзду з Йорктону до Бреденбері і додала доляра кари та поплатила судові кошти.

З ХРОНІКИ ВБИВСТВ.

В Угерцях, самбірського повіту, невідомі особи вбили в ночі 25-літнього парубка Франца Надибського. Вбивство, здається, було наслідком якоїсь особистої пімсти.

ВБИВСТВО З ЗАЗДРОСТИ.

Онуфрій Боднар в Голосковi, пов. Товмач, підчас суперечки вбив сокирою свою жінку. Вбивства довершив він зі заздрости.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зважививши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; четверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то понесе кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії, то значить, що його оголошення буде стільки коротше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотячи, аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно просить ся прислати в фотоґрафії чек або моні-ордер, виплачений на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

ПОС. ЛУЧКОВИЧ МІЖ КАНАДІЙСЬКИМИ АВТОРАМИ.

Товариство Канадійських Авторів запросило було на свій зїзд, що відбувся в Торонто, посла Лучковича, щоби дав відчит про „Нового Канадійця як читача". Свій відчит виголосив посол Лучкович 23 червня. Відчит був дуже інтересний і, як видно з заміток про нього, автори, що його вислухали, не жалували, що запросили п. Лучковича. Пан Лучкович поділив Нових Канадійців, як читачів, на три катеґорії: іміґрантів образованих зі Старого Краю, необразованих іміґрантів і молоде покоління. Найвище він кладе образованих іміґрантів, що дістали вище образування в своїй рідній мові; вони читають дуже богато по англійськи, хоч може не так для поширення свого знання, як для вправи в англійській мові. Менше образовані обмежуються більше до читання новинок в часописах. Діти іміґрантів читають майже таксамо богато, як інші хлопці та дівчата в Канаді. З віком вони беруться до поважнішої лектури.

Справоздавець зі зїзду авторів, підписаний куриптонімом „Обсерватор", подає між іншим такі помічення в торонтонськім щоденнику „Стар" з 27 червня:

„Значучий і потішаючий був ентузіязм, який викликали згадки про „Нових Канадійців". Пані Неллі Мек Клонґ з Келґарі в промові, як, думаю, перевищала все, що я коли чув з її характеристичної мішанини дотепу, гумору, поетичности, ніжности і моральної щирости, зложила велике признання Українцям *(тепер третій народности в Домінії щодо числа) і духоборам. Її похвали скріпив улюблений і талановитий секретар Товариства п. Говард Енґус Кенеді, який сказав, що вони „знаменита раса", призначена бути „вежею сили" Канади.

„Здоровий і гарний Українець другого покоління, п. М. Лучкович, Б.А., посол з Веґревил, Алберта, причинився замітною промовою. П. Лучкович є ентузіястичний Канадієць, одначе він лишив нас з переслідуючим питанням: „Що є канадійський ідеал?" „Я не знаю, що се є", сказав він. „Я працював би за ним серцем і душею, колиб я знав".

„Це повинно заохотити старших Канадійців, щоби над тим трохи розважно подумали".

ҐОРКИЙ ҐОВОРИТЬ.

Максим Горкий видав відозву до закордонних робітників, які працюють в Радянському Союзі. Горкий пояснює в своїй відозві, чому Москва й Радянський Союз мають такий некультурний вигляд і звідкіля взялися ці труднощі, які тепер переживає Радянщина. Свою відозву кінчить закликом до ненависти, кажучи, що робітник без ненависти є неначе риба, якою кормляться кити.

БЕЗ КОВНІРЦІВ І КРАВАТОК.

Варшавські часописи повідомляють, що урядовці одного міністерства прийдуть 1-го липня до бюр без ковнірців і краваток, щоби так запротестувати проти знижки платень. Один урядовець піддав думку, просити комісаря, щоби дозволив уладити вуличну збірку на освіту дітей урядовців, бо їх батьки не зможуть оплатити шкільних вписів.

СТРАШНА ПОВІНЬ У КИТАЮ

ЗАГИНУЛО 15,000 КИТАЙЦІВ. ВОДА ЗАТОПИЛА ВЕЛИЧЕЗНІ ПРОСТОРИ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Внаслідок кількаденного безперервного дощу в долині ріки Янґтзе, а також раптового розставання снігу в Гімалайських горах, звідки беруть свій початок багато китайських рік, величезні простори в середньому Китаї залиті водою. В долині ріки Янґтзе загинуло 15,000 Китайців. Місцями вода залила такі великі простори, що вони здаються безбережним морем.

Велике місто Ганков залила вода й лише маленьким острівцем у нім лишається японська дільниця, яку своєчасно обгородили греблею. Підраховують, що не менше як 100,000 китайських домів цілковито знищені водою. Багато рижових піль вода розмила так, що годі сподіватися врожаю, а тому населення знаходиться під загрозою голоду. Розлив рік поширюється далі, бо кількаденний дощ ще падає.

ХОТІЛИ ВБИТИ КАЙ ШЕКА.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Невідомі злочинці стріляли в президента републики, ґенералісимуса Кай Шека, коли він проїздив автом через парк. Пізніше поліція арештувала трох Китайців, думаючи, що їх прислав один з повстанських ґенералів, щоб убити Кай Шека.

Повстанці одержали значну перемогу над манджурськими військами недалеко манджурської границі. Вони взяли в полон тисячу жовнірів та значні склади амуниції, зброї й кілька гармат. В провінції Кіянґтзе війська націоналістичного правительства далі успішно переслідують комуністичні війська.

НА ПОКЛОНІ В СТАЛІНА.

МОСКВА (СССР). — Бернард Шо, Лейді Астор і маркіз Лотіян, бувший секретар Ллойда Джорджа, мали авдієнцію в Сталіна. Вони провели з ним дві години й 10 хвилин у розмовах. Ніхто нічого не говорить про характер розмов. Чужинецьким кореспондентам заявили, що відомости про розмови подадуть большевики самі.

Англійські гості відвідали теж М. Ґоркого та одну зразкову колективну фарму, що є недалеко Москви. Після того Бернард Шо та його товариші подорожі виїхали до Англії. Вертатися вони будуть до Лондону через Польщу й Німеччину.

МЕК ДОНЕЛД ЗАДОВОЛЕНИЙ.

ЛОНДОН (Англія). — Премієр-міністер Мек Донелд, який щойно прилетів літаком з Німеччини, задоволений своїм перебуванням і нарадам в Берліні. Він говорить, що має глибоке переконання, що Німеччина вийде з цеї тяжкої кризи. Тепер лишається чекати закінчення робіт ріжними представниками банків, що обговорюють з Німцями питання продовження Німеччині короткотермінових позичок.

По відомостям з Берліна там уже прийшло до порозуміння між німецьким урядом та представниками англійських й американських банків. Тепер лишилось порозумітися ще з французькими та іншими банкирами. Сподіваються, що всі переговори скінчаться на користь Німеччини.

„ҐРАФ ЦЕПЕЛІН" ВЕРТАЄТЬСЯ НАЗАД.

БЕРЛІН (Німеччина). — Після 40 годин перерви одержано радіоґрафічні повідомлення з „Ґрафа Цепеліна". Повітроплав тепер вертається назад до Німеччини. Зпривoду великого туману й страшного зимна було дуже ризиковно летіти до північного зіґуна. Тому повітроплав обмежився лиш оглянениям островів та побережа Ледового океану.

„Ґраф Цепелін" поробив багато цікавих географічно-фізичних та метеорольоґічних спостережень. Він відкрив деякі ще невідомі величезні землі, а також великі гори там, де їх раніше не знали.

ЗМЕНШУЮТЬ ЦІНУ НА ПАРОХОДНІ БІЛЕТИ.

ПАРИЖ (Франція). — Всі пароплавні компанії зменшують ціну на білети всіх кляс на пароплавах, які плавають між Европою й Америкою. Ціни білетів першої й другої кляси зменшено від 10 до 30%, а білетів третьої кляси на 13%.

БІДА З ПРОГИБИЦІЄЮ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — Конґресмен Гул, що тепер перебуває в Фінляндії, говорить, що фінський закон про прогибицію нічим не кращий від американського. Впровадження прогибиції знаходиться ще в гіршому стані ніж в Америці. Там у кождім ресторані можна дістати лікеру, скільки хоче.

Фінське населення, хоч спокійне, трудолюбиве й законослухняне, всеж страшенно обурене цим законом і, не надумуючись, порушує його. Воно не хоче помиритися з тим, що держава приписує йому, що треба пити і їсти.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗРІСТ БОРОТЬБИ ЗА УМОВИНИ ПРАЦІ

З ріжних сторін Америки приходять все нові й нові вісти про страйки. В Патерсоні, Ню Джерзі, почався великий страйк робітників місцевих фабрик шовку. Другий страйк фабричних ткачів ведеться в Род Айленді. В Ню Йорку починається страйк кравців мужеської та діточої одежі. Дотого богато старих страйків ще не покінчено. Не покінчений ще страйк робітників копалень мягкого вугля.

Департамент праці нараховує понад чотириста страйків та інших суперечок за умовини праці. Департамент праці каже теж, що ще ніколи від весни 1929 року не було цими страйками захоплених стільки робітників, що тепер. Дня 25 липня департамент праці займався полагодженням 57 страйків та 29 інших непоровумінь між підприємцями й робітниками, які тепер доходять до стадії страйку.

Ці непорозуміння дотикають величезне число робітників. Самі непорозуміння, якими займається уряд, дотикають безпосередно яких 150,000 робітників. До цього треба додати родини цих робітників, яких пять осіб пересічно на робітника, а далі велику масу робітників, яких непорозуміння з підприємцями ще не стали предметом урядових заходів.

У цих непорозуміннях ходить, як звичайно, про ріжні справи: право організації, способи виплати, здоровляні умовини праці, а, очевидно, найчастіше про справу робітничої заплати. Це є нині без сумніву найболючіша точка відносин між робітниками й підприємцями. Великі маси безробітних, що нині наповняють кожде американське місто, просто заохочують підприємців до обнижування робітничої заплати. Бачучи великі маси робітників, що зголошуються кождого дня до брам підприємств, підприємці думають собі: чомуб не скористати з того, що тут є люди, охочі робити за нижчу заплату?

Та проти цього промовляє інтерес цілого громадянства. Правда, поодинокий підприємець міг би на хвилю скористати з бізробіття та знизити заплату своїм робітникам, але його побіда була би тільки тимчасова. Позбавлені вищої заплати, робітники не могли би купити виробів фабрик. Обниження заплати для робітника скоро відбилося би на самих фабриках. Добре це знає уряд і тому він противиться обниженню робітничої заплати. В інтересі робітників, як і цілого громадянства, лежить піддержувати уряд у цій економічній політиці.

НЕ ПОВТОРЮЙМО СТАРИХ ПОМИЛОК

Пацифікаційні події на Західніх Землях України та імпозантна протестна акція закивізували українську справу на зовнішнім полі стільки, як цього досі ще не було. До недавна світ не знав укаїнської проблеми, або знав її зле, чи зовсім не хотів знати. Тепер становище під тим оглядом змінилося. Багато інформаційних статей у пресі цілого світу, нераз з цілком правдивим підходом до української справи, сотки рефератів чужинців у ріжних краях про краєві події й про українську справу взагалі, промови по радіях до широких мас, маніфестації перед чужинцями, брошури чужими мовами, тисячі інформаційних розмов, тощо, все це складалося на широку пропаганду української справи в світі. Крім тої **масової пропаганди,** що вироблювала прихильну до нас опінію, були ми свідками заквизування української справи між **офіційними чинниками,** доказом чого є рапорти амбасадорів до своїх правительств про галицькі події, інтерпеляції в чужих парляментах, публичне обговорювання та досліджування справи такими установами як „Конгрес Товариства Прихильників Ліґи Націй", II. Інтернаціонал, тощо, висилка окремих комісій до Галичини такими установами як „Ліґа Мира й Свободи", що потім інформували свої секції по цілому світі, чужі правительства та інші міжнародні установи, петиції англійських парляментарів та провідних мужів до Ліґи Націй і т. п. Це все враз з сотками протестаційних телеграм Українців та меморіялів до правительства ріжних держав і міжнародніх установ мало той наслідок, що в січні на сесії Ліґи Націй вибрано окрему комісію до розсліду петицій в українській справі та предложення з нього звіту на Раді Ліґи Націй, а тепер має ця справа прийти на повну сесію Ліґи Націй у вересні біжучого року.

Тепер можна помітити між деякими Українцями поширення надій, що, мовляв, от і ми добилися до Ліґи Націй, а тепер лише чекаємо її рішення. Ці надії , правда, не дуже ясні й смілі, всеж є небезпечними, бо збивають з правильної дороги — **надіятися лише на самих себе — а звертають очі туди, звідки напевно ніколи наше визволення не прийде.**

Це правда, що Ліґа Націй занялася перший раз нашою справою. Але й правда це, що не зробила вона цього з власної ініціятиви, з якогось зросту в ній почуття справедливости й гуманности, з пошановання законів, для береження яких вона утворена. Колиб так було, то вонаб не мовчала 10 минулих років, на протязі яких Польща нехтувала свої **міжнародні зобовязання** супроти українського народу та, що більше, навіть **своїми власними законами** (забезпечення життя й майна горожанам, про автономію, український університет, тощо), переводячи систематичне **знищення українського населення** на полі культурнім; польонізація шкіл, урядів, замкнення 3,000 українських шкіл, переслідування українського університету, „Пласту" та взагалі культурних установ і т. д.; на економічнім: кольонізація, податкова система, нищення кооперації, і т. д.; політичнім: репресії, арешти, політичні процеси, здушування політичних проявів і т. д. Усе це давало Лізі Націй тисячу разів **право й обовязок** самій вглянути у відносини в Галичині; але вона цього не робила, а українські скарги мандрували до коша. На всякі прохання, переконування, поклікування на право й закони, Ліґа, а з нею ціла Европа, була глухою. **Для Ліґи Націй українська справа не істнувала;** вона була для неї зліквідована відданням українських земель Польщі; плян **союзницької** Польщі покінчити з українською справою на протязі 25 років („плян на знищене Русі") був Антантою та Ліґою Націй мовчки апробований. Не забуваймо також, що, ця Ліґа Націй є якраз та сама Антанта, що помагала Польщі нас збройно побороти; це та сама Антанта, що допомогала Денікінови захопити українські землі; та сама, що віддала українські землі Польщі та яка приняла Рижський договір і прийшла до порядку дня над ним, що віддав Східну Україну большевикам.

Коли нам тепер вдалося добитися до Ліґи Націй та приневолити її заговорити про нас, то привели до цього три причини: поперше, **неспокій** (саботажі, „пацифікація") на українських землях, що тревав від червня минулого року аж до виборів; подруге, посередній натиск через **публичну** опінію за кордоном; потретє, натиск через **протестаційну акцію** самих Українців, а особливо в Америці.

Ліґа Націй та взагалі Европа побачила, що мимо їх бажань та мимо всіх заходів Польщі українська проблема не зліквідована, а навпаки, починає проявляти небезпечні познаки, й то не тільки для Польщі, але взагалі для справи мира, що забезпечує переможцям світової війни їх здобутки. Антанта досі вважала Польщу своїм жандармом на Сході Европи й для тої мети пішла як найдальше: дала їй кредити, зброю, чужі землі, дипльоматичну допомогу, тощо. І от та Антанта побачила, що на 12 році своєї самостійности Польща не є тим, за що бажалаб її мати Антанта: не є такою дужою, щоб боронити Европу перед Сходом, бо не може дати собі ради в себе внутрі. На протязі цілих місяців шириться в державі безладдя й розрухи, а дальші місяці нищиться варварськими способами українське населення і його здобутки, що доказує, що Польща **не має вже інших засобів до вгамовання Українців.** Все це стає для Европи ознаками „упадку державної польської думки", — як писали чужинці — доказом слабости Польщі. Европа, що обтяжена не одним польським гріхом, не могла далі іґнорувати українського чинника. Отже не зі співчуття до Українців чи для їх гарних очей, а тому, що ставляла собі такий запит, як пише один з французьких часописів: **„З острахом запитуємо себе, що станеться на випадок мобілізації польської армії, коли 200,000 Українців дістануть до своїх рук зброю?" А прозорливіщі політики питали себе: а що станеться, коли за тими Українцями стане 30 міліонів населення по другім боці Збруча?**

Між чужинцями маємо нині кількох впливових приятелів, що з тих чи інших причин відносяться з симпатією до нашого народу, та кромі того дивляться отвертими очима в будучність. Вони в останніх часах заговорили не тільки в інтересі своїх держав: вони вказують відповідальним чинникам свого краю на хибність політичного ставлення на Польщу, коли ходить про політику на довшу мету.
літику ні Здру-ьв,т?црпонр.

З другого боку певне значіння для української справи мало те, що рівночасно з українською справою виринула справа польських надужить над Німцями, якої ніяк не можна було Лізі Націй замовчати; порушуючи справу німецьких національних меншин, Ліґа створила прецедент і для української справи.

Українську справу зрушено нарешті на зовнішнім полі з мертвої точки. **Та це далеко до того, щоб збирати нам овочі, а вже непростимою ілюзією булоб думати, що от тепер світ вирішить українську проблему, хоч би тільки у Східній Галичині.** До Ліґи Націй вплинуло, згідно зі статистикою, 245 жалоб національних меншин від р. 1920, з того 76 звернених проти Польщі. Хоч принято з них як формально важні 143, то на Раду дісталося лише 18, а з тих 18 Рада Ліґи Націй відкинула 10, у 6 випадках осягнула компроміс, а лиш у 2 випадках приняла рішення в користь національних меншин. Білянс дуже сумний!

Тай рішення в користь меншин ще не означає, що воно на практиці буде переведене. **Ми в найліпшім випадку можемо дочекатися ухвали Ліґи Націй в тому напрямку, що Польща має дати Українцям відшкодовання за „пацифікацію" та покарати виновників. Як це на практиці буде виглядати, можна уявити собі з того, що, згідно з інформаціями, які подає „Ґазета Поліцийна" — вже 409 „шереґових" та 102 старшин дістали відзначення за „пацифікацію"!**

Знайдуться такі горячі голови, що скажуть: „До чорта з протестами, Ліґою Націй, вічами, статтями, книжками та взагалі з зовнішньою акцією!" Та це не так. Нам лише не треба сподіватися від зовнішньої акції того, чого вона ніколи не дасть. Памятаймо слова великого італійського політика Кавура: „Дипльоматія не може змінювати положення народів. Вона може лише леґалізувати готові факти." Зовнішня акція є необхідною. Вона має для нас значіння передусім з огляду на **пропаганду української справи.** Ходить про те, щоб у слушний час чужинці **не перешкаджали нам,** як це вже було, **вирішувати українську** справу **нам самим та щоб не** підпомогали наших ворогів. Ходить про те, **щоб світ змінив свої погляди на нас та наших ворогів,** щоб у всіх державах чути було такі голоси, як професора Мартеля: **„Французькі відповідальні політики** зачинають **вже розуміти, що союз Франції з Польщею це є смертний гріх, який може Францію привести до згуби".** Ходить про те, щоб запанувало загальне переконання таке, яке вже висловив півофіційний орган Ліґи Націй: **„І справді, правдиву помилку зробила Европа,** що **не вміла переконатися** в 1920 **році, що в її інтересі** було піддержати Україну й зробити її **незалежною".** Тоді чужина не буде перешкаджати нам творити власну державу. **Всеж і тоді не буде вона сама нам творити держави й її виборювати.**

Отже не надіймося на Ліґу Націй, чи на когось іншого, так як колись надіялися на Німеччину, Австрію, на большевиків, Денікина, Польщу та на Антанту. Всі вони лише **признають доконані** факти. **Памятаймо, що доконані** нами **факти рішать українську** справу.

Тому зрештою **українську справу маємо й будемо рішати тільки ми, Українці!**

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

В. Ф-к, Водервліт. — Просимо подати імя газети, з котрої Ви прислали витинок до передруку, і дату газети.

В. Будзиновський.

ТРИ ПОКОЛІННЯ

(Свобідно за Купером)

(9)

— Надіються вполювати?

— Як би не надіялися, то не марнували би час. Вже попали на сліди. Вгадують, де є леговище тої пари, але кажуть, що поки гора завалена снігом, до того місця тяжкий і небезпечний приступ.

— Як побачиш котрого з них, скажи, щоби Градецький прийшов до мене.

— Не треба! — дворецький відповів, глянувши крізь вікно, — бо про вовка помовка, а вовк тут. Він сам іде і щось несе під пахою.

Дмитро відійшов, впускаючи в кімнату Градецького. Поздоровивши господаря і подаючи йому свіжо злуплену замерзлу шкіру рися, сказав:

— Я чув, що за такого кота платите премію. Один вже є. Надіюся, що й другого дістану. Може й третого.

— Або є аж три? Мені казали, що лиш два.

— Є пара. Сей, то самець. Лишилася самичка, отже не виключене, що на світ прийде ще один.

— За сего дістанеш премію двацять рублів. Шкірка твоя. Як схочеш продати, то куплю.

— Я всі шкірки маю на продаж.

— То добре. Варка втішиться, як дістане шкірку рися перед ліжко.

Парубкови вже мало що не вихопилося, що як се для Варки, то він шкірку дарує. Та похопився, що може саме тому, що дарунок від него, вони не приймуть, отже тільки спаленів і прикусив язика.

— Чому ти, хлопче, так пізно прийшов? Яж тебе просив прийти, бо хочу сказати щось таке, що й для тебе важне.

— Я хотів прийти не з порожними руками. На добавок ви казали мені, чого мене кличете до себе. Я не квапився, бо сам знаю, які є закони про охорону дикої звірини, та що тепер, в зимі, се знання ще безпредметове.

— Деж ти про ті закони чув? Тут їх ще ніхто не голосив.

— Я бував між людьми, що про таку охорону балакали.

— Вибач, що я, втішившися твоєю добичю, для мене так пожаданою та несподіваною, забув спитати тебе, як є з твоєю раною?

— Присхло, як на собаці. То була цілком пуста рана. Шкода було кликати лікаря до неї. Як би не те, що льотка сиділа ззаду, де я її не міг добачити і лише рукою чув, я був би сам вирізав.

— Всеж таки я твій великий довжник.

— Про се нема що балакати. Звичайна і незначна мисливська пригода. Дивіться, що я цілком не каліка.

Парубок став вимахувати рукою на всі сторони, кажучи, що болю не чує ніякого.

— Вернімся до того польовання, — господар сказав, присуваючи до гостя стільчик. — Сідай! Я того охоронного закона не буду строго брати і обмежуся тільки на охорону серн і оленів. На всі хижаки і дики можете полювати, коли схочете. Я знаю, що Капій і з того буде невдоволений, бо він ворог всіх законів і обмежень людської свободи, які не є звичаєві, з якими він не зжився ще в хлопячім віці.

— Старим людям всяка новина осоружна. Найбільше не понутру їм те, що сі ліси і сі степи покриваються многолюдними оселями; що сюди, де раньше жили тільки мисливі, напливають люди, які живуть іншими промислами.

— Годі! На земли народу більшає. Дичина не вистане на прожиток сего нарибку. Степ треба брати під плуг. Хліборобський народ мусить жити оселями.

— Таким, як Сабарай або Капій, тяжко зрозуміти се, бо конечности нового життя не розвивалися перед їх очима. Вони задовго жили життям мисливого на відлюддю.

— Колиж бо я бачу, що й ти пустився на такого мисливого-відлюдка.

— З конечности, бо не мав де дітися. Тут моя голова знайшла дах, я знайшов змогу сяктак жити з промислу мисливого.

— Ти мабуть письменний і не в лісі виховався...

— Ну? — господар спитав, коли парубок лише спаленів і мнучи в руці шапку, не відповідав. — Я не лізу в твою душу і не жадаю, щоби ти перед мною висповідався з того, де ти жив і як жив до сеї пори. Та, гадаю, що вже минули ті часи, коли то на Запорожу неодин таївся з тим, що він не дикун, а бував у школах. Хоч би ти забожився, що не вмієш писати ні читати, то я не повірю.

— Можу сказати вам лише тільки, що я не виховався в лісі, хоч кажуть, що стріляю добре. Та я мав нагоду вправлятися від дитини.

— Стріляєш ліпше як я. Може й дещо інше знаєш ліпше. Такий як ти мені потрібний. З тої моеї потреби може й ти будеш мати користь. Хочу дати тобі роботу. Вперед скажу, що за неї дістанеш. Як хочеш, то дістанеш кімнату, харч і одяг. Гадаю, що в моїй хаті буде тобі вигідніше, як в хаті Капія. Також гадаю, що моя кухарка варить ліпше, як ти, або котрий з твоїх дідів.

— Мені було би дуже тяжко покинути гостинну хату моїх старих і моїх... добродіїв.

— Як хочеш. Кромі того дістанеш плату грішми. Про висоту ще побалакаємо. Міркую собі, що оженишся і тобі добре було би мати над головою власний дах. Як схочеш, то за твою роботу заплачу тобі частиною грішми, частиною пайком землі і будівельним матеріялом.

Парубок насупився і прикусив губи. Вже хотів щось відповісти, але в тій хвили увійшла Варка, приступила до него і весело промовила:

— Я так втішилася, коли до мене прийшов наш Дмитро і сказав мені, що ваша рана вже загоєна та що ви не лиш вже полюєте, але й застрілили одного рися. Я дуже боялася, що тато буде мати на совісти великий гріх. Тепер камінь впав мені з серця.

— Я зачав з ним балакати про те, щоби взяв у мене роботу і цілком перенісся до нас, — батько перебив. — Бачу, що не велику має охоту.

— Я ще не знаю, яка була би тота робота у вас, — Андрій замітив. — Також не знаю, кілько вона забрала би дня і кілько я мав би вільного часу. Бо моїх старих опікунів цілком покинути не можу. Без мене міг би до їх хати заглянути голод. Сабарай хіба лиш в літі зловить яку рибу. Щоби вийти з рушницею і вернутися не без добичі, він вже застарий. Капій має ще добрі ноги і добре око. Як він вийде з рушницею, то без мяса ніколи не вернеться. Всеж таки й він старий. Може прийти хвиля, що не здужає вийти. Тоді старих лише моя рушниця може спасти від голоду.

— Як погодишся зі мною, то вовк буде ситий і коза ціла. Я й так думаю, що тобі було би дуже прикро розстатися з рушницею. Хоч ти не виховався в лісі, то я бачу, що у тебе таки мисливська жилка. В моїй хаті йде богато мяса. Як прийдеш до мене, то можеш полювати до схочу. Тоді того дикого мяса буде аж забогато, бо у нас дичина на переміну з мясом домашним. З твоєї добичі можеш твоїм старим опікунам відступати більше, як їм треба буде.

— Як так і як мені вільно буде бути у них бодай що другої-третої днини, то ся перешкода уступила би. Яка була би моя робота у вас в хуторі?

— Така, щоби дещо зробити за мене. Я був купець і ще не всі мої інтереси зліквідував. Ще треба і прочитувати ріжні папери й листи, треба дещо рахувати, писати листи і відписувати на листи, що до мене приходять. Гадаю, що ти годен робити таку роботу.

— Гадаю, що годен, лише зразу моя московська мова не дуже буде зручна, бо я виховався не між Москалями.

— То пусте. Аби тільки зрозуміли твоє письмо. Кромі тої роботи будуть ще домашні рахунки. Вони мусять бути подвійні, бо тут в моїх руках є два маєтки. Моя є тут лише половина. Треба буде поволи розділювати, щоби, як прийде другий господар, одно господарство вже було справедливо поділене на два, своєю вартістю рівні.

— Дещо не дасться поділити... Будинки, сад, озеро...

— Будинки і сад возьме той другий. Я побудуюся на іншім місци. З озером буде невеликий клопіт, бо я його зменшу в невеликий став... Прийдеш до мене?

— Не порадившися моїх старих, не можу сказати ні сяк ні так, Завтра прийду з відповідю.

— Як будете питати тих старих, то вони відрадять, — замітила Варка. — Вони все чогось то противні нам. Сабарай бодай на мене дивиться ласкавішим оком. Капій, балакаючи з нами, все насуплений і все мусить кольнути нас бодай одним слівцем.

— Вони справді не дадуть тобі прийти до мене, — додав Жулицький. — Ще заки ти прийшов сюди, оба позирали на мене косим оком. Тепер звуть мене твоїм ворогом. Я сам чув, як Сабарай казав до тебе, щоби ти не ночував під моїм дахом, бо то дах твого ворога. Хіба Сабарай таки гадає, що я нарочно пострілив тебе?

— Так не гадає ні Сабарай, ні Капій. Вони щось інше мають на думці.

(Дальше буде)

Василь Білецький.

НАЦІЯ І ХАРАКТЕР

(З Літературно-Наукового Вістника).

(Докінчення)

Фаге писав в 1897. р.: „Головною хибою нашої системи виховання було панування інтелектуалістичних пересудів і прибільшеної віри в моралізуючу силу позитивних наук [G. Guyau, L'Ecole d'Aujourd'Hui]. Виховання, яке **не вправляє волі, деморалізує душу.** Треба, щоб учитель учив хотіти [A. Франс]. Лякомб [De l'histoire considerée comme science] признає першенство емоціям інтелектуальним над змисловими, або чуттєвими, але Сорель каже, що це погляди інспектора бібліотек, який звик перевертати ціле життя старі книги. [Les Illusions de progres]. Сорель подає ось який погляд Тюрго: Дотепер виховувано вчених і des gens d'esprit, а треба виховувати у всіх верствах суспільности чесних і хосенних людей, ревних громадян. [Його погляд вплинув вже на Фіхте]. Д-р Ж. Бертійон пише: Вартість чоловіка становить його характер, вища освіта є дуже слабим даром... А характер не є вислідом науки... На іншім місці: **Вартість чоловіка становить перше всього характер, цебто енергія і воля** [La Depopulation de la France].

В книжці Євг. Красуського, в якій подано погляд ріжних авторів, читаю: „Царини почування і волі до нині лежать облогом, справа культури не виказує в цім напрямі ніяких поступових змагань... Нинішній чоловік, бачимо це на кождім кроці, ані на йоту не є моральніший приміром від чоловіка з часів відроіження, або з перших часів християньства. Навпаки, можна би сказати, що з поступом обективної культури, з її надмірним одностороннім розвитком — внутрішня вартість чоловіка, вартість етичних ідеалів обнизилася... Занадто односторонній розвиток розуму звернув майже всі людскі змагання в напрямі самолюбства й хосенности, що стали одинокою мірою оцінки, одинокою підставою етичних, до нині обовязуючих норм... Нині про поступ індивідуальної культури не може бути бесіди"...

„Сорель, читаємо на іншім місці, не хоче бачити в науці творчого живла: на його думку всяка наука веде до абстракцій, які затемнюють дійсні і глибокі життеві змагання. [Zagadnienie kultury]. В творі Емерсона читаю: **„Виховання волі є метою нашого істновання... Не то є важне, як герой що робить, а чим він є"...**

Вовнарг: „Ті, що прийдуть після нас, будуть пено чимось більшим від нас: будуть також уважатися за розумніщих: але чи будуть щасливіші і мудріші? А ми що вміємо стільки, чиж ми ліпші від наших батьків, що вміли так мало?... **Розум творить фільософів, слава героїв, але тільки чеснота — мудрців.** [Reflexions et maximes].

Метерлінк: Наспіває хвиля в життю, коли моральна краса видається більше конечною, ніж умова краса. Наспіває хвиля, коли у величі душі мусять сходитися всі здобутки духа, котрим у противнім випадку грозила би смерть, так, як марно висихає потік, що не находить дороги до моря... На іншім місці, мабуть переборщуючи — пише: „Виключною майже хибою розуму є те, що не має ніякого впливу на життя". [La sagesse et la destineé].

Рузвелт не є ворогом знання, він задумує навіть заснувати університет... Це є дуже добре, коли інтелект якої нації є гарно ровинений, коли вона видає великих бесідників, мистців, щасливих підприємців; але є вона безконечно величнішою, коли в ній є солідні прикмети, які означуємо імением характеру. („Мораль одиниць і народів").

Глєдстон казав: Кожна суспільність має настільки реальної вартости наскільки має в своїм нутрі морально вдатних („святих") людей".

Коли на кілька літ перед вибухом світової війни в Англії трапився певний випадок, який кидав погане світло на мораль народу, він викликав величезне враження, став предметом всесторонної дискусії в пресі. З цього приводу писав кореспондент Сл. Пол.: **„Чого Англійцям завидую, то цеї їх свідомости грозячого розкладу, цього їх голосного сумління, так голосного і вразливого, що скоро відізвався один голос перестороги в пресі, відізвались по нім сотки і доси день за днем цілий народ слухає голосу свого сумління.** Яка величність одноцілевости того сумління — народньої преси! Такий народ не утоне безволі. Отрясеться з переходової гнилі".

Бернард Шов: „Хто відкриває хиби нашої моралі, сповняє святий обовязок". **Наші інакше думають. Коли хто зверне увагу на яку погань, то публична опінія вважає своїм обовязком будьто його „totschweigen", будьто пригадують йому приказку про „погану птицю"... „Не досить, мовляв, того, що наші вороги оклеветують нас, то маємо ми ще самі себе чорнити"?**

Переживаємо момент упадку. **Шириться в нас гангрена, в наше життя вдираються кліки гешефтярів...,** які вміють зручно уходити за „славнозвісних патріотів". Д-р Вільгельмі пише: З упадком китайського суспільства перейшли товариства в найтрудніші руки. Приличні елементи усунулися, а найгірша голота заволоділа поважними старинними організаціями задля найнижчих і найсамолюбніших цілей. [„Chinа" 136]. Анрі Жолі, що займав вищі становища в ріжних французьких товариствах, видав книжку п. з. „La Corruption des nos Institutions". Знаю її тільки з титулу, що говорить богато... І в нас придаласяб така книжка. **Крайня пора прослідити основно і занятися і в нас справами нації, моралі і характеру.** Чим хто ідейніший і талановитший, тим більший обовязок тяжить над нім. У нас „хвальби повні торби", але здорової предметової оцінки і критики наших обставин і нашої моралі нема! Наші моралісти мягонькі занадто!...

Треба конечно, щоб найшлися у нас люди, які за приміром апостола Павла „кидалиб між нарід не слова, а громи!..." „Півсередники в надзвичайних небезпеках є смертельні" — говорили депутовані французьких громад перед народним ковентом 1793. р. [Ояяр]. **Народ, який попав у таке пониження, в якім живе — тепер — мусить доложити найбільших зусиль, щоби подвигнутися з нього, щоб не розплинувся між іншими та не був вичеркнений з етнографічної карти.** Мусить дійти до пересвідчення, що він варт кращої долі. Але щоб осягнути це, мусить і сам обновитися морально; мусять перше всього обновитися його проводарі.

Брюнетієр пише: „Література, яка не має на ціли удосконалення, уморальнення, ідеалу, одним словом — корисне, є нездорова, рахітична література" [Le renaissance de l'idealisme, 53].

То само належало би сказати про кожну ділянку людської діяльности. Нехай отже причиняється до нашого морального підему, до вироблення характеру, — наша література, наша наука, наша преса, наше мистецтво. Дотепер вони того високого завдання, на жаль, належно не розуміли, отже й не виконали... Свого часу видав французький сенатор Ембер книжку п. з. „Sommes nous defendus"? На це питання відповів: „Non, la France n'est pas defedus" і додав: „Треба працювати, щоб так було! Отже працюймо!" Французи трудилися пильно задля своєї „оборони" і не надаремно.

Китайська чемність.

Китайці є мистці чемности і навіть неприємні річи вміють злагіднити. І так урядовець одної китайської ґазети вернув одному юнакові рукопис з такою дописккою:

„Ми прочитали ваш рукопис і були захоплені. Присягаємося устами наших предків, що такого мистецького твору доси ми ще не читали. Колиб ми його видрукували, то його Величність Цісар приказав би взяти нам собі його за взірець і щоби ми ніколи не видавали нічого меньше вартісного. Та вельми неправдоподібно є, щоби хтось і за десять тисяч літ міг написати таку статтю. Тому вам зі страхом і боязню звертаємо Ваш рукопис і просимо Вас десять тисяч разів: Простіть нам!"

Б. Дністрянський.

ДАВНЕ МИНУЛЕ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ ТА ОСТАННЯ СПРОБА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ

(1)

I. Українська нація панує на Сході Европи.

Тисячу років тому наші предки панували майже над цілим простором Східньої Европи. Чи заснувалася могутня київська держава шляхом внутрішнього розвитку суспільного життя східних Словян, а пізнійше лише була реорганізована зайшлими чужинцями, чи власне саме останні були її основоположниками-творцями, історична наука безсильна вичерпуючо це питання зясувати. У кожному разі ми маємо чимало даних, що українсько-руські Словяни ще задовго до утворення Київської Держави опанували були тими землями як залюднені й тепер українською людністю і лише пізнійша іміграція ріжних народів-номадів з Азії примусила наші південні племена (Уличів, Тиверців, як також Полян) одсунутися від чорноморсько-азовського побережжя на північ, або власне переважно у центральну Україну-Русь.

За ці століття (VI.—IX) наші предки завдяки безпосередньому сусідству та жвавим зносинам з колишніми грецькими кольоніями на побережжю Чорного моря багато дечому навчилися від Греків та підпали впливам тодішній цивілізації. Бо українські Словяни прийшли після деякої мандрівки на терени, де вже у попередні століття витворилася була певна ірано-еленістична культура, де ще раніше встановилися постійні господарські зносини поміж ріжними народами, де існували вже торговельні центри (міста) та шляхи. (Диви М. Растовцев: „Эллинизм и пранизи на Юге России"). Тому недивно, що за короткий час наші предки зуміли створити велику та могутню державу, певну культуру і суспільні форми життя (диви М. Грушевський: „Історія української літератури" кн. I.)

Українські літописці зі неохотою згадують про той час і подають дуже мало відомостей, бо ця найдавніша наша культура та релігія були не християнськими, а крім того їм дуже важко було через 2—3 століття (найстарші літописи походять з XI. в.) правдиво та у належній мірі розповісти про попередні умовини та форми життя наших предків. А те, про що дуже скупо розповідають нам письменники чужинці (Греки та Араби), теж замало зясовує характер тодіших суспільних відносин та культури. (Диви: Айналов „Искуство Кіевской Руси).

Всеж столітні зносини з Візантією були дуже цінними та корисними для української нації; якщо пригадаємо, що Україна-Русь почасти за посередництвом старої Болгарії поволі перейняла звідти й нову релігію та звязану з нею культуру, що мало великий вплив також на характер усього суспільного життя. (Диви Пархоменко: „Происхожденіе христіянства на Руси"). А сталося це всупереч оповіданням літопису протягом століть завдяки культурним та торговим зносинам з греко-римським та арабо-перським світами, про що згадує й автор літопису. Витворена у попередні віки культура поволі все більше підпадала під вплив християнства, поки нарешті у кінці X. століття воно не стало офіційною державною релігією.

Бо не треба забувати, що у ті часи дві світові релігії змагалися за поширення та панування поміж народами, а саме мусульмаство та християнство. Українська нація разом з більшістю південних Словян засвоїла нову релігію від Царгороду, тоді як західні Словяни після деякого хитання підпали впливам Риму. Правда, у той час поміж Римом та Царгородом ще не було повного розриву, проте уже відбувалося значне суперництво, та й поширювали вони християнство ріжними способами.

Так Рим, витворивши свою особливу церковну організацію та традиції, разом з новою религією поширював у Західній Европі латинську мову та тодішню культуру, що мало згодом велике значіння не тільки для романо-ґерманських народів, а почасти і Славян, тоді як Візантія переводила свою християнсько-культурну місію на мовах тих народів, з якими доводилося їй стикатися, а грецька мова часто була тільки допомоговим чинником.

Майже в тойже самий час музульманська релігія опанувала всі народи туранські та іранські, що для будучих подій мало велике значіння не тільки культурне, а й політичне.

Отже цей факт культурного впливу Візантії на Україні та залежність української церкви від Царгороду відограли не тільки велику ролю для історичного розвитку української культури, а у значній мірі причинилися і до богатьох ріжних політичних подій та тої національної боротьби, яку українська нація пережила у XVII—XVIII. ст.

Що правда, на початку нова релігія дуже мало заторкнула широкі кола народних мас, і вони ще довший час живуть старою культурною творчістю та тримаються своєї попередньої релігії; але всеж по монастирях та по містах, особливо поміж вищими верствами тодішнього суспільства, почала витворюватися і християнська культура, впливаючи також на політичний устрій держави та на соціяльні відносини. І якби Київська Держава була не загинула, а мирно розвивалась, то ця культура з часом напевно досягнулаб була високого ступня розвитку.

Населення нашої держави того часу складалося головним чином з вільних селян, які жили територіяльними громадами і займалися переважно ріжними промислами (напр. рибальством, бортництвом, мисливством) та хліборобством. Сама держава ділилася на землі, на чолі яких стояли досить великі на той час міста, користаючись значною самоуправою (віче). Міське населення займалося головним чином торгом, а також ремеслами і промислом. Відповідно тодішним політичним поглядам на чолі держави знаходилась ціла династія з великим князем на чолі у столиці держави Києві та з окремими князями по інших землях. Суд, адміністрація та фінанси знаходились у руках княжих дружинників, хоч і місцеві органи самоуправи теж відогравали значну ролю. Суспільна диференція вже була досить помітною, а по містах соціяльний антаґонізм поміж заможніми та бідними групами населення прибрав навіть досить виразну форму. По селах ця ріжниця почувалася значно менше, проте боярська верства вже почала тиснути на селян хліборобів. Військова сила держави складалася з княжих дружинників, себто, так мовити, постійної регулярної армії, та територіяльної, яка виступала головним чином при більших військових операціях, особливож для оборони українських земель проти нападів степовиків-номадів.

Тримаючи у своїх руках торговi шляхи, а особливо так званий варяжський (Новгород-Київ), що сполучав Балтику з Візантією, Україна-Русь провадила досить велику зовнішню торговлю, якою займалися переважно ґості-купці та бояри дружинники. Тимчасом дуже заплутана політична система династичних відносин, у наслідок чого безупинно відбувалися сварки та боротьба князів поміж собою, як також суперництво земель, на які ділилася велика Київська Держава, та певний соціяльний антаґонізм по містах і селах поміж бідними та заможніми знасом значно ослабили внутрішню силу держави і паралїжували її зовнішню оборону. Проте якби не постійні війни з народами-номадами, які на протязі століть безвастанно сунули зі сходу на захід і нищили та грабували українські землі, Київська Держава безпеперечно булаб вдержалася, а українська нація шляхом внутрішньої еволюції безупинно розвиваласяб так, як і інші щасливіші народи Західньої Европи. (Диви: А. Пресняков: „Княжое право", Д. Балагій: „Нарис історії України на економічному ґрунті", т. I).

На жаль, сталося інакше — із Центральної Азії безупинним потоком котилися все нові орди і, натискуючи одна на другу, зі страшною руїнницькою силою кидалися на Україну та Візантію. Остання, посідаючи вищу культуру та кращу мілітарну організацію, спромоглася майже без перерви провадити боротьбу з ними значно довше, поки нарешті таки не загинула у середині XV. ст., не витримавши збройної боротьби супроти турецьких орд, які згодом опанували цілий Балкан і довго загрожували також Центральній Европі, тоді як Русь-Україна стала жертвою татарських орд ще коло середини XIII. ст., досягнувши своєї найбільшої могутности за часів Володимира Великого та Ярослава Мадрого (від середини X. до середини XI. ст). Правда, Україна-Русь ще і за князя Володимира Мономаха (кінець XI. та початок XII. ст). успішно заганяла у далекі степи дуже войовничі половецькі орди. Це був власне останній наш князь з військовим хистом Олега та Святослава і з організаційним талантом Володимира та Ярослава.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА ЧИТАЧА ПРО СВОЮ МАТІР.

Прошу редакцію дати мені нагоду згадати отсею дорогою свою матір, Анастасію Лобур, котра померла в шпитали в Ню Кенсингтон, Па., дня 26. липня 1931 р., а котрої життє з образом скитальства української жінки.

Родилася покійна в селі Гарбузові, зборівського повіту, в Галичині. В 1894. році Матір вибралася до Бразилії. Перебула там три роки й вернулася в рідний край. Прожила відтак спокійно, хоч не в гаразді, до великої війни. В 1916. році прогнали її з рідної хати й землі аж у „лягри" у Ґминді, на зупу з ґрінзаку з хробами. Доперва по році вдалося Матері вирватися з „лягру". Поїхала до Угерського Градіца, на Мораві, з Градіца до Угерського Острова, де цілий рік робила на однім фільварку. Домів Матери не пускали, бо там стояв фронт. Доперва, як боеві лінії посунулися, Мати вернулася на свою землю. Та з хати вже ні знаку не було. В 1919. році страшний тиф звалив цілу родину на постіль, а Батька загнав у могилу. Тоді Матір поїхала до дітей до Америки. Померла Покійна, хорувавши чотири тижні. Прожила такого життя 67 літ. Вигодувала здорових 5 синів та 2 дочки й лишила 19 внуків. Про Союз знала, але через свої роки вже не могла до нього вступити.

Най прибрана Земля буде їй пером.

Петро Лобур.

Лікар: Ваше серце зовсім здорове. З таким серцем можете жити і сімдесять літ!

Пацієнт: Алеж, пане доктор, я вже маю сімдесять літ!?

Лікар: А що, я не казав?

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ НА ВИСЕЛЕННЮ У СИБІРІ.

Побачення зі щасливими земляками, побивання за полишеними в рідним краю дітьми, весна — у стократ збільшували тугу за рідним селом, за страченим життям. Забились серця „виселенців" жадобою дібратися до рідного краю.

Почалися втечі. Що дужчий подих весни, тепла, то втікачів ставало більше. Тікали зразу молоді, дальше чоловіки, навіть жінки. Ніякий режім, ні пильні стежі в бараках і на роботі, ні катування пійманих не могли спинити стихійного пориву до рідного краю. Ловили їх сотнями, калічили, гноїли в болотняних пивницях-карцерах, штраф-ізоляторах, а вони втікали тисячами, вирвалися з роботи, пролазили крізь дротяні огорожі з бараків; тікали цілими ґрупами, відважувались поодиноко, йшли лісами понад залізницею, втікали ріками, роблячи плоти, крадучи лодки, відважніщі й спритніщі чіплялись до поїздів, ховались в товарових вагонах, пролазили в паротяги, залазили на вагонові дахи.

Занепокоїлись чекісти й знайшли раду. Вивезти „виселенців" якнайдальше від залізниці, від „деревушок", у лісову глибінь, у пащу звіря.

І почали формувати нові етапи. Виводили партії етапів з лісів до берегів рік. Туди прибували баржі (вантажні пароплави). Їх навантажували „виселенцями", видавали їм сокири, пилки, по кілька пайок хліба й гайда вверх рікою, аж поки баржа може плисти. У верхівці причалювали до берега і — вилазь. „Куди, на віщо, що ми тут будемо голі, голодні робити?" — лементіли перестрашені люди, опинившись віч-на-віч перед дикими центрами. В розпуці плакали, благали не кидати і у пащу звірям. Не помогло. Їх привезли „на виселеніе".

Приголомшені, знявши руки до Бога, стояли вони на березі в болоті-дичині, провожаючи очима баржу, єдиний свідок життя, тепер уже на віки втраченого.

Що можуть робити з голими руками ці „виселенці", як звикнуть, зрідняться з долею, з тією гробовою природою наші південні „виселенці" — Господь знає. Звичайно, малий відсоток їх заакліматизується в непрохідних нетрах-болотах. Одні згинуть з голоду, других зїсть голодний тамошній володар ведмідь, треті вкоротять собі віку з нудьги-печалі за рідним краєм, за життям. Мало хто дочекається першої посилки — обіцяних начальством знаряддя та провіянту.

Отак реалізують комуністи голосномовну фразу: „ліквідація куркуля як кляси".

Відгуки на Україні.

Жахливі вісти про „ліквідацію куркулів" рознеслися по всій країні. Селянство зайнялось гнівом обурення й люті проти комуни та сільської влади, що видала виселенців на загибіль. В цілій низці округ відбулись заворушення (Винницька, Білоцерківська, Одеська округи) жінок (чоловіків одних забрали, других стероризували). Пішли цілі делеґації жіноцтва до окружних виконкомів з рішучим домаганням вернути в їх села забраних „виселенців". ВУЦИК мусів видати наказ про перегляд справ „виселенців".

В богатьох місцях вибухнули справжні повстання. В Грушківському районі (на Одещині) повстало 5 сіл, переважно жінки. Протягом 3 днів вони стероризували місцеву раду, забили трох комуністів, кількох міліціонерів. В селі Шамраївці звязали голову сільради і комнезаму і наказали: Ти розкулачував людей, виганяв з хати — уводь їх тепер назад, бо смерть на місці. І мусів голова вертати людям забране майно та переселяти назад в їхні хати.

В селі Сабатинівці жінки забили голову комнезаму. В Тернівці виник масовий бунт на базарі. Розагітована маса забила 5 міліціонерів і громадно з друками, люшнями кинулась до Райвиконкому. Районове начальство вивтікало. Маса понищила все урядове майно.

Вогонь обурення й протесту розкинувся широко. Стали підривати сходи, забивати аґентів, міліціонерів; багато совісніших радянських урядовців стали залишати урядові посади.

Влада рад знову змінила курс. Пішла хвиля арештів, розстрілів, заслань, цим разом жінок — і вибух придушено.

Та не знищено того прихованого вогню ненависти, що тліє до часу і скоро-скоро спалахне страшною загравою. Тоді його не спинити, не вгасити ніякій силі. („Час").

В КРАЇНІ КУРДІВ.

У Курдистані, якого головним містом є Джарбекір, місто чорних мурів, чорних псів і смаглявих, понурих людей, живе нині лише небагато чужинців. Це по більшости Німці, Шведи й Австрійці, які не мали з чого жити в рідному краю. Між Аґру Мардін і Мосулем, далеко від трійливих мочарів Елоглу, або посеред тундри Наварджіку глядають ті люди нового поля діяльности. Працюють при будові залізничих шляхів, тунелів, часто теж у копальнях і по геройськи переносять усі труди, коли, самособою, не згинуть наслідком малярії. Найбільшими ворогами тих чужинців є соняшний удар і москіти. Їх жертвами падуть люди, що нічого не бояться, а перед москітами мають великий жах. Охоронитися можна й перед скорпіонами, а від укушень комарів ні, бо на це людина все виставлена.

Туземці витворили тут неписаний закон, на який чужинці глядять дуже скептично. До найважніших із тих приписів належить: не спи ніколи в день, а в ночі лише тоді, коли вже падеш зі змучення, бо інакше зросте горячка скорше, ніж надієшся. Не їдж яєць перед заходом сонця, бо ними живиться лихий демон (дух). Спи на даху дому; колиж так не можеш спати, то постав собі високе руштування під голим небом, покрий його листям фіґового дерева тай там ночуй. Села пусті, а колиб час від часу не було чути крику веблюдів, можна би було думати, що в них нема живої душі. Кудри, як усі східні народи, дуже гостинні. Всеж гостина при курдійському столі означає для чужинців справжню муку. Спомин про східні ласощі, що їх подає Курд, може ще довгий час опісля в чужинця викликати жолудкові корчі.

Найгарнішою порою року в Курдистані є весна, коли сонце ще занадто не пече, коли ще нема комарів і не грозять ніякі недуги й інші небезпеки. Хто провів весну в тій країні, ніколи не забуде піль, засіяних червоним диким маком, і на величезні простори, вкриті олеандрами та міртами. Цілими годинами можна йти полями, покритим жовтим коситнем (айриси). Великий рух панує біля озер. Живуть тут тисячі диких кабанів і бузьків. За короткий весняний час люди забувають про неприємности цілого року, на страцні морози та невиносиму сонішну спеку.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(83).

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Пірати не мали перед Тарзановими звірятами такої відваги, як перед людьми. Дивне „військо" їх налякало так, що вони не могли навіть як слід відстрілюватися з револьверів. Стрілившн кілька разів, хто куди попав, моряки почали тікати на щогли, та ховатися в ріжні закутинки на судні. Та нічого їх не вратувало. Малпи знаходили їх скрізь або діставали з щоглів та душили.

—o—

Тарзан кинувся шукати Джейні, а тому лишив звірята на покладі самі. Вони дали повну волю своїм диким і хижацьким інстинктам, а тому в страшний спосіб розправлялися з кождим, хто попався їм. Шіта вже загризла кількох моряків, як побачила на покладі Китайця Кай Шанґа, що тікав до кабіни, розвіваючи в повітрю свою довгу косу. Китаєць вже добігав до кабіни, як Шіта побачила його.

—o—

Пантера двома величезними скоками опинилася біля дверей, які Китаєць старався замкнути. З переляку він випустив двері з рук і скотився по сходах вниз, а там схопився на ноги й вистрибнув на верхнє ліжко в кабіні. Та Шіта вже була тут. Одним скоком вона опинилася на ліжку й страшним ударом своїх пазурів роздерла Китайцеви шкіру через всю спину. Грізно загарчала і... скоро було по всім.

—o—

Поки моряк вовтузився з Джейні, щоб відняти від неї револьвер, двері кабіни відчинилися й у них показалася грізна постать Тарзана. Не встиг злочинець і опамататися, як могутні руки Тарзана вже стисли його залізними кліщами за карк. Моряк з „Кінкейда" лише мельком примітив, і пізнав Тарзана, але в ту мить стратив притомність і повалився до ніг великана, царя джунглів.

—o—